Lieta Nr.A42567308
AA43-1509-10/03

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2011.gada 5.janvārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja S.Gintere,
tiesneses Z.Kupce un V.Zommere
ar tulci *A.P.*,

piedaloties pieteicējai *A.Ļ.* un viņas pārstāvim zvērinātam advokātam Selvim Selgam, atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes Rīgas bāriņtiesas pārstāvei *S.M.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *A.Ļ.* pieteikumu par Rīgas domes Rīgas bāriņtiesas 2008.gada 9.janvāra lēmuma Nr.1-6/51 atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, sakarā ar Rīgas domes Rīgas bāriņtiesas apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 30.novembra spriedumu daļā, ar kuru daļēji apmierināts *A.Ļ.* pieteikums.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas domes Rīgas bāriņtiesas (turpmāk – Bāriņtiesa vai atbildētāja) 2006.gada 29.marta lēmumu Nr.1-6/661 *M.R.* iecelta par aizgādni 2005.gada 23.maijā mirušās *J.Ļ.* atstātajam mantojumam.

2007.gada 1.novembrī *A.Ļ.* atkārtoti vērsās Bāriņtiesā ar lūgumu atcelt *J.Ļ.* mantojuma aizgādni *M.R.* no aizgādņa pienākumu pildīšanas, jo viņa nerūpējas par mantojuma apsaimniekošanu, un iecelt *A.Ļ.* par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni.

Bāriņtiesa ar 2008.gada 9.janvāra lēmumu Nr.1-6/51 „Par mirušās *J.Ļ.* mantojuma aizgādnes *M.R.* darbības izvērtēšanu" (turpmāk – Lēmums) atteica atcelt *M.R.* no *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanas un atteica iecelt *A.Ļ.* par atstātā mantojuma aizgādni.

[2] 2008.gada 5.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemts *A.Ļ.* pieteikums par Lēmuma atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Bāriņtiesai pieņemt lēmumu par pieteicējas iecelšanu par *J.Ļ.* mantojuma aizgādni.

Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Bāriņtiesa bez pietiekama pamata piešķīrusi ticamību *M.R.* paskaidrojumiem par to, ka viņa ir rūpējusies par *J.Ļ.* mantojuma sastāvā

esošo dzīvokli */adrese/* (turpmāk – Dzīvoklis), ignorējot pašas Bāriņtiesas konstatēto, ka *M.R.* nav pienācīgi pildījusi aizgādņa pienākumus.

[2.2] Ne pirms *J.Ļ.* nāves, ne vēlāk *M.R.* neinteresējās par *J.Ļ.*, ne arī palīdzēja rūpēties par viņas mantu. Pieteicēja pastāvīgi apmeklēja *J.Ļ.* un nepieciešamības gadījumā izsauca viņas ārstējošo ārstu. Tikai ar pieteicējas spēkiem un iniciatīvu tika nodrošināta mantojuma masā esošo nekustamo īpašumu uzraudzība. Uz pieteicējas iesnieguma pamata tika ierosināts kriminālprocess par ielaušanos Dzīvoklī 2007.gada aprīlī – maijā. Taču Lēmumā kā kritizējama ļaunticīga patvarība novērtēta pieteicējas rīcība, pēc savas iniciatīvas uzstādot jaunu atslēgu uzlauztā dzīvokļa ārdurvīm. Savukārt *M.R.* paskaidrojumi par to, ka viņa savus mantojuma aizgādņa pienākumus veikusi nedokumentētas saziņas veidā ar nenoskaidrotiem Dzīvokļa kaimiņiem, novērtēti kā pietiekami, lai kopumā akceptētu *M.R.* par pienācīgu mantojuma aizgādni.

[2.3] Lēmumā ticamība piešķirta *M.R.* skaidrojumam par to, ka ienākumi par dzīvokļa īri neesot noguldīti mantojuma masas kontā, tajā pat laikā bez ievērības atstājot faktus, ka šāda konta rekvizītus *M.R.* nekad nav darījusi zināmus pieteicējai un lietā nav ziņu par *M.R.* atskaitēm par līdzekļu kustību šajā kontā, jo viņa vispār tādas nav sniegusi. Bāriņtiesa nav devusi objektīvu vērtējumu tam, ka *M.R.*, kas pastāvīgi dzīvo ārzemēs, nav norādījusi, kādā konkrētā veidā viņa nodrošina mantojuma masā esošā nekustamā īpašuma aizgādnību.

[2.4] Bāriņtiesai bija jākonstatē aizgādnības pārvaldības interesēm neizdevīga *M.R.* darbība un saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 42.panta pirmās daļas 3.punktu un otro daļu, bija jālemj par *M.R.* kā aizgādņa atcelšanu un jāieceļ cits aizgādnis.

[2.5] Lēmumā pārkāpts personas tiesību ievērošanas princips, vienlīdzības princips, tiesiskuma princips.

[3] Rakstveida paskaidrojumos Administratīvajai rajona tiesai Bāriņtiesa norādīja, ka pieteikumu uzskata par nepamatotu un faktiskajiem apstākļiem neatbilstošu.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 10.septembra lēmumu kā trešā persona bez patstāvīgiem prasījumiem lietā pieaicināta *M.R.*

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 30.novembra spriedumu daļēji apmierināts *A.Ļ.* pieteikums un uzlikts par pienākumu Bāriņtiesai viena mēneša laikā no tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienas pieņemt lēmumu par *A.Ļ.* apstiprināšanu par 2005.gada 23.maijā mirušās *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni. Noraidīts *A.Ļ.* pieteikums daļā par Lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru atteikts atcelt *M.R.* no *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanas.

Spriedumā norādīti turpmāk minētie motīvi.

[5.1] Lietā pastāv strīds par Lēmuma tiesiskumu, proti, vai Bāriņtiesa pamatoti atteikusi atcelt no mantojuma aizgādnes pienākumu pildīšanas *M.R.* un par aizgādni iecelt *A.Ļ.*

[5.2] Lēmums pamatots ar Civillikuma 910.pantu, Bāriņtiesu likuma 42.panta pirmo un otro daļu.

Civillikuma 910.pants noteic, ka valdījums ir vai nu labticīgs, vai ļaunticīgs. Labticīgs valdītājs ir tas, kas pārliecināts, ka nevienam citam nav vairāk tiesību valdīt lietu, kā viņam, bet ļaunticīgs – tas, kas zina, ka viņam nav tiesības lietu valdīt vai ka kādam citam šajā ziņā ir lielākas tiesības nekā viņam.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 42.panta pirmajai un otrajai daļai, ja konstatētas kļūdas aizgādņa iesniegtajā norēķinā vai aizgādnības pārvaldības interesēm neizdevīga aizgādņa darbība, bāriņtiesa dod aizgādnim attiecīgus norādījumus (1.punkts), lemj par aizgādņa atstādināšanu (2.punkts) vai lemj par aizgādņa atcelšanu (3.punkts). Panta otrā daļa paredz, ja aizgādnis atstādināts vai atcelts no aizgādnības, bāriņtiesa ieceļ citu aizgādni.

[5.3] Tiesa, analizējot normatīvos aktus, konstatēja, ka no Civillikuma 335.panta, 661.panta un Bāriņtiesu likuma 40.panta otrās daļas izriet, ka bāriņtiesai pirms aizgādņa iecelšanas ir jāizvērtē divi kritēriji: 1) ieinteresētība mantojuma lietā un 2) piemītošais spēju un īpašību kopums, kas attiecībā uz trešo personu jau ir izdarīts ar Bāriņtiesas 2006.gada 29.marta lēmumu Nr.1-6/661. Minētais lēmums nav pārsūdzēts, līdz ar to tas ir kļuvis neapstrīdams, tādējādi atzīstot trešo personu par atbilstošu mantojuma masas pārvaldībai.

[5.4] Savukārt Civillikuma 662.-665.pants noteic jau iecelta aizgādņa pienākumu un tiesību apjomu: 1) rīkoties pēc tiem pašiem noteikumiem, kas paredzēti pilngadīgo aizgādņiem (356.pants), ja atsevišķos gadījumos nav noteikts citādi; 2) ik gadu nodot norēķinu bāriņtiesai; 3) sastādīt mantojuma sarakstu.

Līdz ar to aizgādņa ieinteresētība mantojuma lietā un piemītošais spēju un īpašību kopums, kas ļauj pārvaldīt mantojumu kā labam saimniekam, ir bāriņtiesas uzraudzībā vērtējams apstāklis visu aizgādnības laiku, ne tikai uz aizgādņa iecelšanas brīdi. Ja bāriņtiesa konstatē kļūdas aizgādņa iesniegtajā norēķinā vai aizgādnības pārvaldības interesēm neizdevīgu aizgādņa darbību, atbilstoši Bāriņtiesu likuma 42.panta pirmajai daļai, bāriņtiesa var dot aizgādnim attiecīgus norādījumus vai lemt par aizgādņa atstādināšanu vai iecelšanu.

[5.5] *J.Ļ.* mantojuma masā ietilpst Dzīvoklis ar kopējo platību 47,69 m^2, apzīmējums kadastrā */kadastra numurs/*, kā arī nekustamais īpašums – zemes gabals ar kopējo platību 0,057 ha un namīpašums, sastāvošs no dārza mājas, Rīgas rajona Saulkrastu lauku teritorijā, d/s „*/Nosaukums/*” Nr.83, apzīmējums kadastrā */kadastra numurs/* (turpmāk – īpašums Saulkrastos).

2005.gada 3.februārī *J.Ļ.* divu liecinieku klātbūtnē parakstījusi privātu testamentu, saskaņā ar kuru viņa visu savu mantu pēc savas nāves novēlējusi *A.Ļ.*, kas viņu aprūpēja pēdējo gadu laikā, jo *J.Ļ.* vienīgā meita *V.P.* dzīvoja Izraēlā. *V.P.* ar pilnvarotās pārstāves *M.R.* starpniecību testamentu apstrīdēja, taču saskaņā ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 16.oktobra spriedumu *V.P.* prasība par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu, mantojuma izdošanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamajiem īpašumiem tika pilnībā noraidīta. *V.P.* minēto spriedumu pārsūdzēja, taču ar Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 2.marta lēmumu ir atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 434.panta otrās daļas 1.punktam ir apelācijas instances tiesas sprieduma spēkā stāšanās pamats. Līdz ar to Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 16.oktobra spriedums stājies likumīgā spēkā 2009.gada 2.martā.

V.P. 2009.gada 5.maijā iesniegusi prasību Rīgas apgabaltiesā par testamenta apstrīdēšanu daļā, īpašuma tiesību apstrīdēšanu un prasības nodrošinājumu, un tiesas sēde ir paredzēta 2010.gada 18.februārī. Līdz ar to strīds par mantojuma tiesībām vēl nav beidzies un jautājums par mantojuma masas aizgādnību ir aktuāls.

[5.6] Aizgādņa pārvaldībā ir divu nekustamo īpašumu – Dzīvokļa un īpašuma Saulkrastos – apsaimniekošana. Tiesas ieskatā minēto īpašumu apsaimniekošana neprasa aizgādnim kādas speciālas zināšanas vai prasmes, bet tikai laba saimnieka rūpību un ieinteresētību īpašumus saglabāt mantojuma masā, tādēļ pie aizgādņa novērtēšanas ir vērā ņemamas minētās īpašības.

[5.7] *M.R.* ir iecelta par aizgādni *J.Ļ.* atstātajam mantojumam 2006.gada 29.martā.

Kā to apliecina Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes materiāli, pēc pieteicējas pieteikuma tika konstatēts Dzīvokļa durvju atslēgas bojāšanas fakts, kas notika laika posmā no 2007.gada 10.aprīļa līdz 3.maijam. Tika ierosināts krimināprocess, kas izbeigts 2007.gada 18.jūlijā. Kā norādīts Lēmumā, par situāciju ar Dzīvokli pieteicēju informējuši mājas iedzīvotāji, tādēļ pieteicēja ir devusies uz Dzīvokli, nomainījusi atslēgas un uzlikusi jaunu ūdens skaitītāju par saviem līdzekļiem.

2007.gada 9.jūlijā pieteicēja iesniedza iesniegumu Bāriņtiesai ar lūgumu atcelt trešo personu no aizgādņa pienākumu veikšanas. Pēc Bāriņtiesas darbinieka apsekojuma 2007.gada 17.septembrī *M.R.* dzīvesvietā */adrese/*, tika konstatēts, ka nekustamajā īpašumā neviena persona nav sastopama. Bāriņtiesas sēdē trešā persona un pieteicēja nepiedalījās. Bāriņtiesa ar 2007.gada 24.oktobra lēmumu konstatēja, ka trešā persona nav iesniegusi aizgādņa ikgadējo norēķinu par 2006.gadu, tādēļ *M.R.* tika uzlikts naudas sods 50 lati, savukārt lieta par *M.R.* atcelšanu no aizgādņa pienākumu pildīšanas tika izbeigta..

2007.gada 1.novembrī pieteicēja iesniedza atkārtotu iesniegumu Bāriņtiesai par *M.R.* atcelšanu no aizgādņa pienākumu pildīšanas.

Bāriņtiesa, veicot atkārtotu apsekošanu *M.R.* dzīvesvietā 2007.gada 22.novembrī, konstatēja, ka nekustamajā īpašumā neviena persona nav sastopama.

Kā liecina iesniegtie rēķini, *M.R.* 2007.gada 18.decembrī nomaksāja apsaimniekošanas un komunālo maksājumu parādu par Dzīvokli 1220,55 lati un 2007.gada 19.decembrī nekustamā īpašuma nodokli par zemes gabalu Saulkrastos 56,35 lati. 2007.gada 20.decembrī Rīgas pašvaldības policijas Zemgales priekšpilsētas pārvalde ir sniegusi informāciju *M.R.* kā Dzīvokļa aizgādnei, ka dzīvoklī dzīvo divas personas, kas tur dzīvoja uz mutiskas vienošanās pamata ar pieteicēju, bet Dzīvokli tuvākajā laikā atbrīvos. Saskaņā ar pieteicējas paskaidrojumiem, viņa Dzīvoklī ielaidusi iemītniekus tā pieskatīšanai, par ko saņēmusi naudas līdzekļus, no kuriem apmaksājusi ūdens un elektrības pakalpojumus.

M.R. Bāriņtiesas sēdē paskaidroja, ka sakarā ar savu ilgstošo slimību nebija sazinājusies ar Bāriņtiesu, taču Dzīvokli bija aizslēgusi un vienojusies ar kaimiņiem, ka laikā, kamēr viņa atradīsies slimnīcā vai ārpus Latvijas, kaimiņi Dzīvokli pieskatīs un ziņos, ja radīsies kādas problēmas. Parādu par Dzīvokli viņa ir apmaksājusi, taču, ierodoties Dzīvoklī, konstatējusi, ka tam ir nomainītas atslēgas un tajā ir izdevies iekļūt tikai ar policijas palīdzību. Tad arī konstatēja, ka tur dzīvo divi sveši vīrieši. Viņa ir lūgusi Dzīvokli atbrīvot, kā arī plāno pati Dzīvokli turpmāk izīrēt. Trešā persona ir braukusi uz Dzīvokli, apskatījusi to no ārpuses, taču iekšā nav gājusi.

[5.8] Tiesa atzina, ka, izvērtējot Lēmuma tiesiskumu daļā par atteikumu atcelt trešo personu no aizgādņa amata, tā var vērtēt tikai tos faktiskos apstākļus, kuri pastāvēja līdz Lēmuma pieņemšanai. Jāņem vērā, ka viens lēmums attiecībā par *M.R.* darbību jau ir pieņemts 2007.gada 24.oktobrī, tas nav pārsūdzēts, un saskaņā ar šo lēmumu trešās personas darbības līdz šim datumam jau ir izvērtētas un viņa jau ir sodīta. Tāpēc arī šajā daļā tiesa vairs nevar vērtēt *M.R.* kā aizgādnes pienākumu pildīšanu. Līdz ar to tiesas izvērtēšanai ir pakļauts laika periods no 2007.gada 24.oktobra līdz Lēmuma pieņemšanas brīdim.

Tiesa, izvērtējot faktiskos apstākļus, secināja, ka *M.R.* savus aizgādņa pienākumus nav veikusi ar lielāko rūpību kā labam saimniekam pienākas, jo gan attiecībā uz Dzīvokli, gan attiecībā uz īpašumu Saulkrastos bija iekrājušies parādi. Turklāt Dzīvoklī bija iemitinājušās personas, par kurām *M.R.* nebija nekas zināms, kas liecina par to, ka trešā persona pilnībā nespēj kontrolēt situāciju. Taču tajā pašā laikā, konstatējot aizgādnības pārvaldības interesēm neizdevīgu aizgādņa darbību, atbilstoši Bāriņtiesu likuma 42.panta pirmajai daļai bāriņtiesai ir iespēja pieņemt trīs veida lēmumus: dot aizgādnim attiecīgus norādījumus, lemt par aizgādņa atstādināšanu vai atcelšanu, tādējādi paredzot sankcijas atbilstoši izdarītā pārkāpuma smagumam. Tiesas ieskatā fakts, ka uz 2008.gada sākumu *M.R.* bija nomaksājusi visus rēķinus par Dzīvokli un zemes gabalu Saulkrastos,

apliecina noteiktu aizgādņa pienākumu veikšanu un tāpēc nebija pamata piemērot smagākās sekas.

Turklāt vērtējams arī ir ieinteresētības kritērijs, proti, fakts, ka trešo personu ir pilnvarojusi *J.Ļ.* meita, kas atbilstoši Civillikuma 355.pantam kā mantojuma atstājējas tuvākā radiniece ir vistiešāk ieinteresēta mantojuma masas saglabāšanā. Tādēļ nebija pamata Bāriņtiesai piemērot smagāko sankciju – atcelšanu no aizgādņa pienākumu pildīšanas. Tiesa piekrita Bāriņtiesas argumentam, ka *M.R.* rīcībā netika konstatēti tik būtiski pārkāpumi, kas būtu nodarījuši zaudējumus mantojuma masai un kas liegtu *M.R.* arī turpmāk pārvaldīt mantojumu.

Līdz ar to Lēmums daļā, ar kuru atteikts atcelt *M.R.* no aizgādņa pienākumu pildīšanas, ir pamatots.

[5.9] Tā kā pieteicēja lūgusi izdot labvēlīgu administratīvo aktu, proti, iecelt pieteicēju par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni, tiesai ir jāpārbauda, vai vadoties no šobrīd pastāvošiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem pastāv priekšnoteikumi labvēlīga administratīvā akta izdošanai.

[5.10] Civillikuma 661.pants noteic, ka aizgādņus izrauga mantojuma lietā ieinteresētās personas un, ja viņiem ir vajadzīgās īpašības, apstiprina bāriņtiesa. No minētās normas arī izriet, ka mantojuma masai var iecelt vairākus aizgādņus.

Pieteicējas labā taisītais privātais testaments, kā arī Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 16.oktobra spriedums atzīt testamentu par spēkā esošu, neskatoties uz to, ka ir uzsākta jauna tiesvedība par testamenta apstrīdēšanu daļā, tiešā veidā apliecina pieteicējas ieinteresētību mantojuma masas saglabāšanā un būtiski maina lietas faktiskos apstākļus pieteicējas labā.

[5.11] Tiesai iesniegti rēķini, kas apliecina apsaimniekošanas un komunālo maksājumu parādu par Dzīvokli uz 2008.gada oktobri – novembri 512,52 latu apmērā, bet uz 2009.gada septembri – oktobri jau 1397,70 latu apmērā, kā arī kvītis, kas apliecina pieteicējas maksājumus daļēji par elektrību un gāzi. Pieteicēja aptuveni 2009.gada martā ir nomainījusi atslēgu Dzīvokļa ārdurvīm, jo tas ir bijis atstāts bez uzraudzības.

Tiesa atzina, ka minētās pieteicējas darbības bija vērstas uz Dzīvokļa kā mantojuma daļas saglabāšanu situācijā, kad Dzīvoklis, iespējams, varēja tikt bojāts vai apzagts, vai arī apķīlāts parādu dēļ. Taču nesazināšanās ar mantojuma aizgādni, nebrīdināšana par atslēgu nomaiņu, īrnieku iemitināšana Dzīvoklī bez aizgādnes ziņas un ienākumu gūšana no tā, neieguldot to mantojuma masas kontā, rēķinu izņemšana no Dzīvokļa pastkastes bez aizgādnes ziņas, ir vērtējama kā prettiesiska rīcība un var kavēt esošā mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanu. Taču, neskatoties uz iepriekš minēto, tiesa atzina, ka visas šīs darbības veiktas nevis ar mērķi kaitēt mantojuma masai, bet tieši pretēji – nodrošināt tā saglabāšanu. Pieteicēja ar interesi seko tam, kā tiek veikti maksājumi, un kā redzams, tie netiek veikti no aizgādņa puses.

Turklāt *M.R.* nav sūdzējusies Bāriņtiesai par to, ka Dzīvokļa atslēgas 2009.gada martā ir nomainītas un tādēļ viņa nevar pildīt savus aizgādņa pienākumus. Tas liecina par to, ka trešā persona nemaz nav tik rūpīga aizgādne un, iespējams, pat nezina, ka atslēgas ir nomainītas. Kā tiešs pierādījums faktam, ka *M.R.* nevēlas pilnībā uzņemties atbildību par mantojuma masu, ir 2009.gada 15.jūnijā iesniegtais norēķins Bāriņtiesai par 2008.gadu, kur viņa norāda, ka atkal ir iekrājies parāds par Dzīvokli, tas netiek izīrēts, kā arī nav nomaksāts nekustamā īpašuma nodoklis par īpašumu Saulkrastos. Iemesls minētajam ir Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 16.oktobra spriedums, kas samazinājis *M.R.* pārstāvamās personas iespējas saņemt visu mantojuma masu, tādēļ arī norēķinā tiek izteikta iespēja parādus segt vienlīdzīgās daļās. Tādēļ tiesai pastāv pamatotas šaubas, vai, atstājot mantojumu tikai trešās personas ziņā, tiks nodrošināta tā pilnvērtīga saglabāšana un apsaimniekošana.

Tiesa atzina, ka pieteicēja ir pierādījusi laba saimnieka rūpību, cenšoties veikt darbības mantojuma masas saglabāšanai, kaut arī minētās darbības nonāca pretrunā ar jau ieceltās aizgādnes interesēm, kā arī nav apšaubāma pieteicējas ieinteresētība mantojuma lietā.

Turklāt tiesas ieskatā Civillikuma 355.panta norma ir interpretējama arī tādējādi, ka, ieceļot aizgādni pār mantojuma masu, ir jāņem vērā ne tikai tuvākie radinieki, bet arī mantojuma atstājēja pēdējās gribas rīkojums. *J.Ļ.* atstāja testamentu, visu mantu novēlot pieteicējai, līdz ar to tas ir vērā ņemams kritērijs aizgādņa iecelšanai.

Civillikuma 638.pants paredz, kad strīds pret testamentu nav bez pamata, prasītājam lūdzot, tiesa var testamentā ieceltam mantiniekam, ja viņš mantojumu pieņem vai ir jau pieņēmis, uzlikt pienākumu dot pietiekošu nodrošinājumu par mantojuma pareizu pārvaldīšanu un varbūtēju izdošanu. Raugoties pēc apstākļiem, tiesa var nodibināt mantojuma aizgādnību. Bet ja testamentā ir ievērotas visas noteiktās ārējās formalitātes, tad tajā ieceltais mantinieks var prasīt, lai viņu nekavējoties ieved valdījumā līdz tam laikam, kamēr pretinieks nepierāda savas tiesības priekšrocību.

Tiesas ieskatā norma dod priekšroku testamentārajam mantiniekiem pār visiem citiem mantiniekiem, ja vien testamentā ir ievērotas visas noteiktās formalitātes. Tā kā ir spēkā Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2008.gada 16.oktobra spriedums, ar kuru testaments atzīts par spēkā esošu, nepastāv šķēršļi, lai pieteicēja, ja viņa to vēlētos, prasītu ievest viņu valdījumā. Līdz ar to pieteicējai ir tiesības pretendēt uz aizgādņa amatu.

Tiesa uzskatīja, ka pieteicēja atbilst Civillikuma 661. un 355.pantā minētajām prasībām, un lietā nepastāv tādi šķēršļi, kas varētu kavēt viņas apstiprināšanu aizgādņa amatā. *M.R.* aizgādnes pienākumus laika periodā no 2008.gada sākuma ir pildījusi visai pavirši, pieļaujot gan apsaimniekošanas un komunālo maksājumu, kā arī nodokļu parādu pieaugumu, gan nekontrolējot situāciju Dzīvoklī, kam Bāriņtiesai būtu jāpievērš uzmanība, uzraugot aizgādņa darbības arī turpmāk. Tāpēc

pieteicējas prasījums apstiprināt viņu par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni ir apmierināms.

[5.12] Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 40.panta pirmās daļas 4.punktu lēmumu par aizgādņa iecelšanu mantojumam pieņem bāriņtiesa, bet Civillikuma 661.pants paredz, ka aizgādņus izrauga mantojuma lietā ieinteresētās personas un, ja viņiem ir vajadzīgās īpašības, apstiprina bāriņtiesa. Bet kad lietā ieinteresētās personas nevienu neieteic par aizgādni, tad aizgādņus ieceļ pati bāriņtiesa.

Tātad vienīgi Bāriņtiesas kompetencē ir vai nu apstiprināt izraudzītos aizgādņus, vai nu iecelt tos, par to pieņemot attiecīgu lēmumu.

Tiesa atsaucās uz Administratīvā procesa likuma 254.panta pirmo daļu un noradīja, ka tā kā lēmums, ar kuru tiek apstiprināts mantojuma lietā ieinteresēto personu izraudzītais aizgādnis, ir obligātais administratīvais akts, jo normatīvie akti neparedz bāriņtiesas rīcības brīvību ne attiecībā uz tā saturu, ne uz pieņemšanu, bet aizgādņa nepieciešamo īpašību izvērtējums ir tikai faktu konstatācija, kuru apstiprināšanās gadījumā ir obligāti pieņemams attiecīgais lēmums, tad atbildētājai ir uzdodams izdot administratīvo aktu ar noteiktu saturu un izdošanas termiņu. Bāriņtiesai viena mēneša laikā kopš sprieduma spēkā stāšanās dienas ir jāpieņem lēmums, apstiprinot pieteicēju *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādņa amatā.

Bāriņtiesai ir jāņem vērā, ka *A.Ļ.* ar spriedumu netiek atcelta no aizgādņa amata. Līdz ar to ir jāparedz, kādā veidā tiek sadalīti pienākumi un atbildība starp diviem aizgādņiem, vienlaicīgi arī paredzot, ka šiem pienākumiem un atbildībai jābūt solidārai.

[6] Bāriņtiesa iesniedza apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 30.novembra spriedumu daļā, ar kuru daļēji apmierināts *A.Ļ.* pieteikums par Lēmuma atcelšanu un uzlikts par pienākumu Bāriņtiesai viena mēneša laikā no tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienas pieņemt lēmumu par *A.Ļ.* apstiprināšanu par 2005.gada 23.maijā mirušās *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni, kā arī uzlikts par pienākumu Rīgas pilsētas pašvaldībai atlīdzināt *A.Ļ.* samaksāto valsts nodevu 10 latu apmērā.

Apelācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[6.1] Tiesa nepamatoti nosprieda par nepieciešamu iecelt līdzaizgādni *J.Ļ.* atstātajam mantojumam.

Bāriņtiesas ieskatā tiesas vērā ņemtais apstāklis, ka pieteicēja 2008.gada oktobrī un novembrī, kā arī 2009.gada septembrī un oktobrī samaksājusi parādu par komunālajiem maksājumiem mantojuma masā ietilpstošajam Dzīvoklim, norāda uz to, ka pieteicēja patvaļīgi, neinformējot Bāriņtiesas iecelto aizgādni, bez līguma noslēgšanas mantojuma masas vārdā, kas slēdzams ar bāriņtiesas atļauju, lieto vai izīrē Dzīvokli, tādējādi gūstot labumu sev, nevis mantojuma masai.

[6.2] Pieteicēja un trešā persona ilgstoši nevar ne savstarpēji, ne ar Bāriņtiesas starpniecību vienoties par Dzīvokļa apsaimniekošanu, lietošanu, saglabāšanu un mantojuma masas vairošanu. Līdz ar to

līdzaizgādņa iecelšana mantojuma masai tikai sarežģīs mantojuma aizsardzību un aizgādņa darbības pārraudzību.

[6.3] Bāriņtiesa 2006.gada 29.martā, lemjot par aizgādņa iecelšanu *J.Ļ.* atstātajam mantojumam, kā arī 2007.gada 24.oktobrī un 2008.gada 9.janvārī, lemjot par aizgādnes *M.R.* darbības izvērtēšanu, vadījās no Civillikuma 316.panta, kurā noteikts, ka katras aizbildnības pārvaldībai ieceļams viens aizbildnis. Sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus aizbildņus, tomēr ne vairāk par trijiem. Savukārt Civillikuma 356.pants paredz, ka aizgādnība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem. Uzskatāms, ka *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādnības lieta nav sarežģīta, līdz ar ko nav pamata iecelt līdzaizgādni, kā to spriedumā uzlikusi par pienākumu tiesa.

[7] *M.R.* uz tiesas sēdi apgabaltiesā neieradās. Tā kā trešajai personai par tiesas sēdes vietu un laiku paziņots, apgabaltiesa viņas neierašanos atzina par neattaisnojošu, vienlaikus atzīstot, ka lietu ir iespējams izskatīt bez *M.R.* piedalīšanās tiesas sēdē.

Tiesas sēdē apgabaltiesā atbildētājas pārstāve apelācijas sūdzību uzturēja uz tajā minētajiem pamatiem.

Pieteicēja un viņas pārstāvis Bāriņtiesas apelācijas sūdzību neatzina, norādīja, ka pirmās instances tiesas spriedums ir pareizs. Papildus paskaidroja, ka jautājums par *M.R.* atstādināšanu tiek risināts citā procesā, jo ir iesniegts jauns lūgums Bāriņtiesā. Šajā tiesas procesā pieteicēja vēlas, lai no tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienas viņa tiktu iecelta par mirušās *J.Ļ.* mantojuma aizgādni.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījusi lietas materiālus un noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Bāriņtiesas apelācijas sūdzība ir pamatota, bet pieteicējas prasījums par viņas iecelšanu par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni ir noraidāms.

[9] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmajai daļai, apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā.

Izskatāmajā gadījumā ar atbildētājas apelācijas sūdzību ir pārsūdzēts pirmās instances tiesas spriedums daļā, ar kuru Bāriņtiesai uzlikts par pienākumu pieņemt lēmumu par *A.Ļ.* apstiprināšanu par 2005.gada 23.maijā mirušās *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni, kā arī par piespriestās valsts nodevas atmaksu.

Tā kā pieteicēja nav iesniegusi apelācijas sūdzību, ir stājies spēkā Administratīvās rajona tiesas spriedums daļā par pieteicējas prasījuma atcelt Lēmumu daļā, ar kuru atteikts atcelt *M.R.* no *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanas, noraidīšanu.

Līdz ar to apgabaltiesai ir jāizvērtē *A.Ļ.* prasījuma par viņas iecelšanu par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni pamatotība.

[10] Bāriņtiesu likuma 40.pants reglamentē aizgādņa iecelšanas nosacījumus. Šā panta piektā daļa noteic, ka bāriņtiesa lemj par cita aizgādņa iecelšanu, ja: 1) konstatē pārkāpumus aizgādņa rīcībā; 2) aizgādnis ir atcelts no aizgādņa pienākumu pildīšanas; 3) aizgādnis ir miris.

Tādējādi, lai ieceltu citu aizgādni atstātajam mantojumam, nepieciešams konstatēt kādu no iepriekš minētajiem pamatiem, proti: 1) ir konstatēts pārkāpums aizgādņa rīcībā, 2) aizgādnis ir atcelts no aizgādņa pienākumu pildīšanas, 3) aizgādnis ir miris.

Savukārt Bāriņtiesu likuma 42.pants reglamentē bāriņtiesas pienākumus, ja konstatēti pārkāpumi aizgādņa rīcībā. Šā panta pirmā daļa, kā to pamatoti norādīja pirmās instances tiesa (skat. šā sprieduma [5.8] punktu) dod bāriņtiesai iespēju pieņemt trīs veida lēmumus: 1) dot aizgādnim attiecīgus norādījumus, 2) lemt par aizgādņa atstādināšanu vai 3) lemt par aizgādņa atcelšanu. Tādējādi norma paredz bāriņtiesas tiesības piemērot sankcijas par pārkāpumiem aizgādņa rīcībā, ņemot vērā izdarītā pārkāpuma smagumu.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 42.panta otrajai daļai, ja aizgādnis atstādināts vai atcelts no aizgādnības, bāriņtiesa ieceļ citu aizgādni.

[11] Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējas prasījums Bāriņtiesai atcelt *M.R.* no *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanas un iecelt pieteicēju par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni, balstīts uz Bāriņtiesu likuma 42.panta pirmās daļas 3.punktu un šā panta otro daļu.

Lēmums daļā, ar kuru atteikts atcelt *M.R.* no aizgādņa pienākuma pildīšanas pamatots ar to, ka netika konstatēti būtiski pārkāpumi aizgādnes *M.R.* darbībās.

Tā kā Administratīvās rajona tiesas spriedums ir stājies spēkā daļā par *A.Ļ.* pieteikuma noraidīšanu daļā par Lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru atteikts atcelt *M.Ļ.* no aizgādņa pienākumu pildīšanas, apgabaltiesa nepārvērtē pirmās instances tiesas secinājumu par to, ka *M.R.* rīcībā netika konstatēti tik būtiski pārkāpumi, kas būtu nodarījuši zaudējumus mantojuma masai un kas liegtu *M.R.* arī turpmāk pārvaldīt mantojumu (sk.[5.8] punktu).

Tā kā nav konstatēti būtiski pārkāpumi aizgādņa *M.R.* rīcībā un *M.R.* nav atcelta no aizgādņa pienākumu pildīšanas, nav pamata lemt par pienākuma uzlikšanu Bāriņtiesai iecelt citu aizgādni *J.Ļ.* atstātajam mantojumam.

Apgabaltiesa neapstrīd faktu, ka pieteicēja atbilst Civillikuma 661. un 355.pantā noteiktajām prasībām aizgādnim, taču viņas apstiprināšana aizgādņa amatā, ņemot vērā faktu, ka *J.Ļ.* atstātajam mantojumam jau ir iecelts aizgādnis, var notikt tikai gadījumā, ja *M.R.* tiek atcelta no aizgādņa pienākumu pildīšanas.

Tā kā nav spēkā esoša nolēmuma par *M.R.* atcelšanu no aizgādņa amata, pieteicējas prasījums iecelt viņu par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni ir noraidāms.

[12] Apgabaltiesas ieskatā pirmās instances tiesa spriedumā izdarījusi savstarpēji pretrunīgus secinājumus.

Pirmkārt, tiesa vienlaikus atzina, ka *M.R.* var pildīt aizgādņa pienākumus un Lēmums daļā par atteikšanos viņu atcelt no aizgādņa pienākumu pildīšanas ir tiesisks un pamatots, bet tomēr uzlika par pienākumu Bāriņtiesai lemt par *A.Ļ.* apstiprināšanu par *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni (faktiski – līdzaizgādni).

Otrkārt, tiesa atzina, ka divu nekustamo īpašumu – Dzīvokļa un īpašuma Saulkrastos – apsaimniekošana neprasa aizgādnim kādas speciālas zināšanas vai prasmes, bet tikai laba saimnieka rūpību un ieinteresētību īpašumus saglabāt mantojuma masā (sk. [5.6] punktu), tomēr nosprieda, ka pieteicēja ir ieceļama par līdzaizgādni, kaut gan atbilstoši Civillikuma 316.pantam (noteic, ka katras aizbildnības pārvaldībai ieceļams viens aizbildnis. Sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus aizbildņus) un 356.pantam (noteic, ka aizgādnība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem), līdzaizgādņa iecelšana ir piemērojama sevišķi grūtās vai sevišķi sarežģītās lietās.

Turklāt pirmās instances tiesas secinājums, ka pieteicēja varētu būt līdzaizgādne, iziet ārpus *A.Ļ.* prasījuma robežām, jo ne Bāriņtiesā, ne administratīvajā tiesā pieteicēja nav vērsusies ar prasījumu iecelt viņu par līdzaizgādni *J.Ļ.* atstātajam mantojumam.

Tā kā ar apgabaltiesas spriedumu *A.Ļ.* pieteikums tiek noraidīts daļā par viņas apstiprināšanu par mantojuma aizgādni, viss pieteicējas pieteikums ir noraidīts. Līdz ar to apgabaltiesai nav pamata lemt par samaksātās valsts nodevas atlīdzināšanu pieteicējai saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307.pantu un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

noraidīt *A.Ļ.* pieteikumu daļā par labvēlīga akta izdošanu, apstiprinot *A.Ļ.* par 2005.gada 23.maijā mirušās *J.Ļ.* atstātā mantojuma aizgādni.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja S.Gintere

Tiesneses Z.Kupce

V.Zommere